

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สามารถนำความรู้ ไปพัฒนาสังคมให้เจริญเติบโตอย่างสมดุลทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านสังคม ด้านการเมืองการปกครองและด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โลกปัจจุบันเป็น โลกแห่งความรู้และสารสนเทศ มนุษย์ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถแบบยั่งยืน ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ต่างเห็นพ้องกันว่า ในทศวรรษหน้า ควรมุ่งเน้นพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มนุษย์มีศักยภาพ สามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2541 : 1)

ประเวศ วะสี (2541 : 22-23) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนรูปแบบในการจัดใหม่โดยเป็นการจัดการศึกษาสำหรับคนทั้งหมด (Education for All) อย่างทั่วถึงยึดหยุ่นหลากหลาย และ เหมาะสมกับคนทุกกลุ่มในสังคมโดยให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เข้าใจง่ายสนุกและพัฒนาคนได้ตามศักยภาพของมนุษย์สามารถแก้ปัญหาและ พัฒนาเศรษฐกิจ จัดใจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมืองและสุขภาพไปพร้อมๆกัน สร้างระบบส่งเสริมวิชาชีพ ปฏิรูประบบการบริหาร จัดการศึกษาให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและตรวจสอบให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา

การจัดการศึกษาให้แก่นมนุษย์ จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันจึงมีการเปลี่ยนรูปแบบและแทบทุกประเทศต่างทุ่มเทพลังการพัฒนาการศึกษา เพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาด้วยความเชื่อร่วมกันว่า ประเทศที่เจริญด้วยกำลังปัญญาเท่านั้น ที่มีความสามารถแข่งขัน ผงาดได้ในเวทีโลกมิใช่ประเทศ ที่มีกำลังทหารหรือกำลังทรัพยากรอย่างที่เป็นมาในอดีต เพราะปัจจุบันก้าวเข้าสู่ยุคที่มีความมั่นคงความผาสุกของแต่ละสังคม ซึ่งไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรหรือกำลังอาวุธอีกต่อไป หากขึ้นกับ “ภูมิปัญญา” ของแต่ละสังคมที่จะใช้ในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในเวทีนานาชาติอันนำไปสู่ความเป็นปึกแผ่นของสังคม และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กล่าวถึงท้องถิ่น ในมาตราที่ 46 โดยระบุว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ พื้นฟูจารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และใน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาไว้อย่างชัดเจน โดยมุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองและรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ให้บรรลุจุดเน้น 3 ประการ คือ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ การส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรที่มีความหมายกับผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 18) ซึ่งเป้าหมายทั้ง 3 ประการนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนวิชาต่าง ๆ หลากหลาย และในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ . 2544 : 4) ก็ยังได้ระบุถึงหลักของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้เป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ โดยเป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และได้ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรว่าเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญามีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ โดยลักษณะของการจัดการศึกษานั้น มุ่งให้ผู้เรียนรักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้ความสำคัญต่อการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ทั้งระบบ โดยเฉพาะมุ่งตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น เป็นอย่างมากดังใน มาตรา 27 ที่ได้ให้โรงเรียนมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเชื่อมั่นว่าหากมีการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาแล้ว จะสามารถเปลี่ยนโฉมหน้า และแนวทางบริหารจัดการศึกษาของประเทศไทย อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของประชาชนคนไทย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ เกิดความเสมอภาคและสิทธิทางการศึกษาเท่าเทียมกัน กลายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งและสังคมพัฒนาขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจตลอดทั้งการปฏิรูปสังคม (นิคม ชมภูหลง. 2543 : 12)

การบริหารจัดการศึกษา มีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องดำเนินการ โดยการให้ความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่ดำเนินการบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนแต่ละแห่งจึงต้องมีการติดต่อกับชุมชนในทุกเรื่องและร่วมมือกัน ในการจัดการศึกษารูปแบบทั่ว ๆ ไป หรือเป็นคณะกรรมการโรงเรียน เพื่อเป็นการพึ่งพาอาศัยและเพื่อสนองเจตนารมณ์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)2545) ที่ต้องการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษา และมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภายในโรงเรียนในทุกด้าน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกระเบียบตาม พระราชบัญญัติ

ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ในมาตรา 38 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการ โรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 9 คน และโรงเรียน ขนาดใหญ่ จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของโรงเรียน ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนและการจัดทำหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น กำกับ ติดตาม การดำเนินงานตามแผนของโรงเรียน ส่งเสริม ให้เด็กทุกคน ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 :4) กระบวนการดังกล่าวได้ส่งผลให้โรงเรียนสามารถจัดรายวิชาเลือกเสรีให้นักเรียนเลือกเรียนอย่างหลากหลายตามสภาพและทรัพยากรในท้องถิ่นนั้น ๆ และสามารถนำผู้รู้ในท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังสามารถปรับเนื้อหาหรือพัฒนาเนื้อหา และกิจกรรมในหลักสูตรให้ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองและของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ โดยให้เรียนรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่น ซึ่งคาดว่าจะทำให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น และเกิดความภาคภูมิใจ เกิดความรักและผูกพันกับท้องถิ่น มีความรู้ ความสามารถในการคิด การจัดการและการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบทั้งเกี่ยวกับตนเอง งานอาชีพ และการพัฒนาสังคม แสวงหาแนวทางปฏิบัติใหม่ ๆ ได้ผลงานที่ดีขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนบำรุงรักษาทรัพยากร ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมด้วยการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า (จิตรรัตน์ ลำพวย . 2544 : 1)

จากความสำคัญข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาในปัจจุบัน และแนวโน้มการจัดการศึกษาในอนาคต ให้ความสำคัญกับหลักสูตรท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่น แต่การที่โรงเรียนแต่ละแห่งจะดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่นให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้น คำดี จันทะเกษ (2546 : 4) กล่าวว่า มีแนวในการปฏิบัติ 5 ประการ คือ ประการแรก โรงเรียนต้องปรับปรุงหรือพัฒนาเนื้อหา กิจกรรมในหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ประการที่สอง โรงเรียนต้องดำเนินการ โดยเน้นผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ทั้งด้านความสามารถ ความคิด ค่านิยม ความรู้สึกชื่นชมและการปฏิบัติ ประการที่สามครูต้องใช้วิธีสอนที่หลากหลาย โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการ ประการที่สี่นักเรียนต้องมีพัฒนาการครบถ้วนตามที่ระบุไว้ในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นจุดหมายของหลักสูตร และประการสุดท้าย หน่วยงานทางการศึกษาต้องสนับสนุนส่งเสริมทางวิชาการ

และให้กำลังใจแก่ครูและผู้บริหาร โรงเรียน นอกจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 ก : 5) ยังได้เสนอแนะขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก การจัดทำข้อมูลพื้นฐาน โดยการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา สภาพเศรษฐกิจ สังคม สภาพโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน รวมทั้งหลักสูตรแม่บท โดยได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนที่สอง การกำหนดความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งเป็น การนำข้อมูลมากำหนดความต้องการจำเป็น โดยจัดอันดับความสำคัญ ขั้นตอนที่สาม การ กำหนด เป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยกำหนดให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ขั้นตอนที่สี่ การจัดทำคำอธิบาย รายวิชาหรือเนื้อหากิจกรรมเป็นการพัฒนาวิธีสอนที่หลากหลาย ขั้นตอนที่ ห้า การจัดทำแผนการสอน คู่มือครู และสื่อการเรียนรู้ ซึ่งจัดทำขึ้นให้ตรงกับสภาพของท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นอย่างแท้จริง และขั้นตอนสุดท้ายการปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งเป็นการนำไปทดลองใช้ ปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์และเหมาะสมกับท้องถิ่น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การนำหลักสูตรไปใช้ในสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารและครูผู้สอนยังพบปัญหาในเรื่องระยะเวลาเตรียมการ งบประมาณ การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ส่วนการดำเนินงานด้านการจัด หลักสูตรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามทัศนะของผู้บริหาร พบว่า ส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ ในการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น (เสถียร เดชริสา, 2538 : บทคัดย่อ) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิชา งานเลือก กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องการทอเสื่อ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กรณีศึกษา : โรงเรียนบ้านสะอาดนาดี จังหวัดร้อยเอ็ดของ ชิดารัตน์ ลำพวย (2544 : บทคัดย่อ) ที่ส่วนใหญ่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแม่บทในการวิเคราะห์ หลักสูตร การเลือกเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การผลิตและใช้ สื่อการเรียน การสอน และมีความต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอน โดยใช้หลักสูตรท้องถิ่น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ได้สำรวจผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียน ประจำปีการศึกษา 2547 พบว่า ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้แทบทุกกลุ่มสาระ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร กล่าวคือ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นรวมทั้ง การแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งวิทยากร และจากรายงานผลการติดตามโครงการอบรมครู ผู้สอนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ปีการศึกษา 2548 พบว่า การ ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรด้านการจัดทำเนื้อหาหรือรายวิชาขึ้นมาใหม่ยังไม่มียก ส่วนใหญ่

เป็นการปรับปรุงเนื้อหา กิจกรรม และสื่อ ส่วนรายงานการประเมินผลการดำเนินงานปฏิรูป การศึกษาของสถานศึกษา ตามแนวบัญญัติ 10 ประการ ขึ้นชื่อว่า องค์กรท้องถิ่นยังไม่ค่อย มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรมากนัก และยังยอมรับคุณภาพและมาตรฐานของ สถานศึกษาในระดับปานกลาง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. 2548 : 4)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาการบริหาร หลักสูตรท้องถิ่นตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียนที่เปิด สอนช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นข้อ สอนเทศในการพิจารณาวางแผน ปรับปรุงการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 และจะทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำไปพิจารณา ปรับปรุงการจัด การเรียนการสอนและการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นตามความคิดเห็นของผู้บริหารและ ครูผู้สอน ในโรงเรียน ที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และ ครูผู้สอน ในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 จำแนกตามสถานภาพและขนาดของโรงเรียนทั้ง โดยรวมและรายด้าน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของผู้บริหาร และครูผู้สอน ในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ในโรงเรียนที่เปิดสอน ช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 อยู่ ในระดับ ปานกลาง ทั้งโดยรวมและรายด้าน

2. ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่นตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนที่เปิดสอน ช่วงชั้นที่ 1-2 ที่มีสถานภาพและขนาดของโรงเรียนต่างกัน แตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ตามกรอบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของกระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก : 1-17) ที่กำหนดไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. การพัฒนาหลักสูตร
2. การนำหลักสูตรไปใช้
3. การประเมินหลักสูตร

โดยแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ได้ดังภาพที่ 1

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารและ ครูผู้สอน ในโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้น ที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 จำนวน 1,516 คน จาก 147 โรงเรียน โดยแยกเป็นผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 141 คน

ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 6 คน รวม 147 คน และครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 1,129 คน ครูผู้สอน โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 240 คน รวม 1,369 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. 2547 : 17 - 71)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1 – 2 ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) แยกตามขนาดของโรงเรียน แล้วกำหนด ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์การเทียบสัดส่วนจำนวน 20 เปอร์เซ็นต์ ของผู้บริหารสถานศึกษาใน โรงเรียนขนาดเล็กและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ และใช้เกณฑ์ 15 เปอร์เซ็นต์ ของครูผู้สอน ในโรงเรียนขนาดเล็ก (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 38) ได้กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 34 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 28 คน ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 6 คน และเป็นครูผู้สอน จำนวน 217 คน จำแนกเป็นครูผู้สอนในโรงเรียน ขนาดเล็ก จำนวน 169 คน และ ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 48 คน รวมทั้งสิ้น 251 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

2.1.1 สถานภาพ ได้แก่

- 1) ผู้บริหาร
- 2) ครูผู้สอน

2.1.2 ขนาดของโรงเรียน ได้แก่

- 1) โรงเรียนขนาดใหญ่
- 2) โรงเรียนขนาดเล็ก

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน

2.2.1 การพัฒนาหลักสูตร

2.2.2 การนำหลักสูตร ไปใช้

2.2.3 การประเมินหลักสูตร

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์หรือกิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียนอันจะส่งเสริมให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติไปในทิศทางที่พึงประสงค์

2. **ท้องถิ่น** หมายถึง ท้องที่ใดท้องที่หนึ่งที่สถานศึกษาตั้งอยู่โดยเฉพาะรวมถึง หน่วยงาน องค์การภาครัฐ องค์การเอกชน สถานประกอบการบุคคลในหน่วยงานในชุมชนนั้น ในเขตพื้นที่ การศึกษาภาคพื้นดิน เขต 1

3. **หลักสูตรท้องถิ่น** หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดขึ้น สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ที่ กำหนดขึ้นในรูปของเอกสารหลักสูตร ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มี ความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และคุณภาพการดำรงชีวิต ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้โดย ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บนพื้นฐานสภาพ ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของตนเองตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆ ของท้องถิ่นของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาภาคพื้นดิน เขต 1

4. **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น** หมายถึง การจัดทำรายละเอียดในตัวหลักสูตร การจัด ทำแผนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดหลักสูตรและคู่มือครู การจัดทำหนังสือเสริม ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์ ในชั้นเรียนไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

5. **ปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น** หมายถึง ข้อขัดข้องหรืออุปสรรคในการดำเนิน งานตามเกณฑ์มาตรฐานงานวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการ ประเมินหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพ การศึกษา และส่งผลให้มีการพัฒนาคุณภาพให้เป็นที่ไปตามเกณฑ์ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาภาคพื้นดิน เขต 1 ประกอบด้วย

5.1 **การพัฒนาหลักสูตร** หมายถึง กระบวนการจัดทำหลักสูตรใหม่ทั้งหมดหรือ ปรับปรุง หลักสูตรแม่บทจากส่วนกลางเดิมบางส่วน ให้สอดคล้องกับผู้เรียนและท้องถิ่นมาก ยิ่งขึ้น

5.2 **การนำหลักสูตรไปใช้** หมายถึง กระบวนการนำหลักสูตรที่สร้างหรือปรับ ปรุงขึ้นไปใช้ ในสถานการณ์จริง โดยคาดหวังผลสัมฤทธิ์ เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้อง กับผู้เรียนและท้องถิ่น ได้อย่างแท้จริงต่อไป

5.3 **การประเมินหลักสูตร** หมายถึง กระบวนการรวบรวม วิเคราะห์ แปลผลข้อ มูลที่ได้จากการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ เพื่อการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข ผลสัมฤทธิ์ตาม เจตนารมณ์ของหลักสูตรและระบบการพัฒนาหลักสูตรทั้งหมด

6. การบริหารหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การปฏิบัติการเกี่ยวกับการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาใช้ และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

7. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการหรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าวในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ในปีการศึกษา 2548

8. ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ในปีการศึกษา 2548

9. โรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตั้งแต่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

10. โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ที่มีจำนวนนักเรียนเกินกว่า 300 คน ขึ้นไป

11. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ 1-2 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ที่มีจำนวนนักเรียน ไม่เกิน 300 คน

12. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 หมายถึง หน่วยงานทางการศึกษาที่รวบรวม สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในเขต อำเภอเมือง อำเภอกมลาไสย อำเภอสหัสขันธ์ กิ่งอำเภอดอนจาน กิ่งอำเภอสหัสขันธ์ และอำเภอร่องคำ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ผู้บริหารมีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นและสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปวางแผนและหาแนวทางในการแก้ปัญหาในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นไปด้วยความราบรื่น

2. เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำข้อมูลเพื่อเป็นข้อสนเทศในการหาแนวทางในการปรับปรุงและวางแผนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวผู้เรียนและการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

3. เพื่อใช้เป็นข้อสนเทศสำหรับบุคลากรทางการศึกษาและผู้บริหารระดับสูงในการพิจารณาวางแผนพัฒนา ปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น